

Üniversite Öğrencilerinin Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Dersine Yönelik Tutumlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi

Selma Yel*

Alper Kaşkaya**

Giriş

Bir milletin kendi milli değerlerine göre yaşaması ve sağlıklı bir şekilde ayakta durması tarihini bilmesiyle doğru orantılıdır. Tarih, bireyi topluma kazandıran bir ders olarak, öğrenciye bu günün şartlarına uygun milli ve evrensel değerler kazandırmayı amaç edinen bir derstir. Tarih dersleri sayesinde değerlerin toplum tarafından benimsenip yaşatılması sağlanır. Değerler; birey tarafından önemli olan, genellenmiş davranış ve halleri temsil eden kurgulardır. Değerler, birey ve toplumların gelişiminde önemli bir yer tutarak davranışlarını etkiler. Eğitim sistemindeki çeşitli girdilerden beslenen değerler, hayat boyu değişebilir. Bu değerlerin toplum tarafından öğrenilip benimsenmesinde tarihin rolü göz ardı edilmemelidir. Gazi Mustafa Kemal'in "Türk çocuğu ecdadını tanıdıkça büyük işler yapmak için kendinde kuvvet bulacaktır" sözü gelecek nesillerin istenilen niteliklerde yetiştirilmeleri için mutlaka tarihi iyi ve doğru bir şekilde öğrenmeleri gerektiğini ve onların tarihin önemini kavramalarının önemini açıkça ortaya koymaktadır. Bu noktada Mustafa Kemal Atatürk'ün önderliğinde gerçekleşen Türk İnkılabı ulusal bağımsızlığı ve hür düşünce ile insan onurunu temel aldığı için hümanizme dayalı bir Türk Rönesansı'dır. Bu temelde "Atatürk ilkeleri ve inkılap Tarihi" dersinin vazgeçilmez önemi ortadadır.¹

* Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim, Sınıf Eğitimi, Ankara/TÜRKİYE, selmayel@gazi.edu.tr DOI: 10.37879/9789751749994.2022.41

** Doç. Dr., Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Sınıf Eğitimi, Erzincan/ TÜRKİYE, akaskaya@erzincan.edu.tr DOI:

1 Yaşar Özçüçetin, Senem Nadar, "Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Dersinin Üniversiteler Düzeyinde Okutulmaya Başlanması ve Geline Süreç", *The Journal of International Social Research*, 3/11 (2010), s. 474.

“Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi” dersinin temel özellikleri; Türk inkılabının sağlıklı bir yorumunu yapmak, bilinçli kılınmasını sağlamak, heyecanını yeni kuşaklara aktarmak, bağımsızlığı, çağdaşlaşmayı, demokrasiye geçişi temel almak, sömürgecilikten kurtarıcı bir karaktere sahip olmak, geçerli ve güvenilir bir gelişme anlayışına dayanmak, çağdaşlaşma gayretlerine ışık tutmak ve geleceği aydınlatmaktır²

“Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi” dersleri, Türk inkılabının özelliklerini anlatmak ve kendisinden önce yapılan inkılap hareketleriyle karşılaştırılabilir bir biçimde incelenmek amacıyla ilk olarak 1925 yılında Ankara Hukuk Mektebi’nde “İhtilaller Tarihi” dersi adı altında verilmişti.³ Bununla birlikte 1933 yılında İstanbul Üniversitesi bünyesinde İnkılâp Tarihi Enstitüsü’nün kurulması ve akabinde inkılâbın önemli simalarının dersleriyle başlanan İnkılâp Tarihi Dersleri 1981 yılından bu yana eğitimin her seviyesinde uygulanmaktadır.⁴ Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersinde öğrencilerden sadece tarih bilgisi edinmeleri beklenmemekte, Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin temelini teşkil eden Atatürk ilke ve inkılâplarını, bunların oluşum sürecinde ve perde gerisindeki tarihî olayları kavrayan, bu ilke ve inkılâpları benimseyen, aynı zamanda devamını sağlama bilincinde olan öğrenciler yetiştirilmeye çalışılmaktadır.

“Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi” dersinin öğretiminde temel hedeflerden birisi de, olguları ezberletmek yerine onları benimsetmek ve inanca dönüştürmek suretiyle öğrencilerin olgulara karşı ilgilerini artırmak olmalıdır. Öğrencilerin bu disiplinin ana özelliklerinin farkına varmaları için; bilginin aynen aktarıldığı bir ortam yerine, aktif katılımın sağlandığı, analiz ve sentez becerilerini geliştirmeye imkân veren bir ortam oluşturulmalıdır. Bu derste, öğrencinin geçmişten ibret alması için olayların nedenleri ana hatlarıyla vurgulanırken, dün, bugün ve yarın bağlamında olayları değerlendirecek bakış açısı öğrenciye kazandırılmalıdır. Ancak bu şekilde geleceğe yön vermek için Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi dersinden faydalanması mümkün olacaktır. Bu süreçte olaylar ve kişiler görsel ve işitsel kanıtlara dayandırılarak aktarılan, olay mahalline yapılacak gezi ve gözlemlerle, müze incelemeleri ve

2 Erol Cihan, “Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Dersleri Hakkında Rapor”, *I. Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Semineri*, Ondokuzmayıs Üniversitesi Basımevi, Samsun 1985.

3 Yasemin Doğaner, “Yüksek Öğretimde Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Dersi Öğretiminde Karşılaşılan Problemler ve Yeni Yaklaşımlar-Hacettepe Üniversitesi Örneği”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 21/62 (2005), s. 589-611.

4 İlhan Aksoy, “T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Konularının Yükseköğretimde Öğretimi”, *Türk Eğitim Sisteminde Atatürkçülük ve Cumhuriyet Tarihi Öğretimi*, ed. Yasemin Doğaner, Hacettepe Üniversitesi Yay., Ankara 2006, s. 68.

gerekli hallerde kaynak kişi ve sözlü tarih yöntemleri ile öğretim desteklenmelidir. Aksi halde bu derste öğrenilenler sadece bilgi olarak zihinlerde yer tutacak ve bir süre sonra da unutulacaktır.

Bu dersin okutulmasının ilk günlerinden günümüze değin aynı yöntem ve tekniklerle ve aynı içerikle işlenmiş olması sebebiyle, günümüzde eğitimin bütün kademelerinde derse verilen önem ve ihtimam büyük ölçüde azalmıştır. Dersler; işlenişi, içeriği, süreleri, gün ve zamanları itibarıyla adeta yasak savmak için yapılı hale gelmeye başlamıştır. Buna paralel olarak Türkiye Cumhuriyetinin 88. yılını idrak ettiğimiz bu günlerde dersin adı, içeriği ve yapıma şekli hakkında her kesimden kişilerin fikir beyan ettikleri görülmektedir. Bu dersin amaçlarının gerçekleşme oranının düşük olması, ders kitabı, içerik, öğretmen yeterlilikleri, dersin işlenişinde kullanılan yöntem ve teknikler gibi birtakım sorunlara bağlanmaktadır. Türkiye’de bu alanın öğretiminin ilk, orta ve yüksek öğretim basamaklarında yapılmasına rağmen, her basamakta aynı türde problemlerle karşılaşılması şaşırtıcıdır. Farklı öğretim düzeylerinde benzer, hatta aynı sorunların yaşanıyor olması bir sıkıntının olduğunu göstermektedir. Salt bir tarih dersi olmaktan ziyade Türkiye Cumhuriyeti’nin varlığını devam ettirme yolunda bir amaca hizmet eden Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi dersinin bu amaçlara istenilen düzeyde hizmet edebilmesi için dersin uygulamasında var olan sorunların ortadan kaldırılması gerekmektedir.⁵

Veri Toplama Aracı

Üniversite öğrencilerinin Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi dersine yönelik tutumlarını ölçmede kullanılacak geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı geliştirmek amacıyla 37 maddeden oluşan bir taslak form oluşturulmuştur. Bu taslak formun maddelerinin tutum düzeyini ölçmede ne denli yeterli oldukları, anlaşılabilirlikleri ve temsil edicilikleri konusunda uzman görüşlerine başvurulmuştur. Bu doğrultuda oluşturulan taslak form, 20 farklı üniversiteden 800 öğrenciye uygulanarak pilot uygulama tamamlanmıştır. Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Dersine Yönelik Tutum Ölçeği’nde, “tamamen katılıyorum”, “katılıyorum”, “kararsızım”, “katılmıyorum” ve “hiç katılmıyorum” tepki kategorilerinden oluşan Likert tipi beşli dereceleme ölçeği kullanılmıştır. Araçta yer alan maddelere verilen yanıtlar, doğrudan tutum durumunu yansıtan ifadelerde “tamamen katılıyorum” dan “hiç katılmıyorum” a doğru 5’den 1’e sayısal değerler verilerek puanlanmıştır. Doğrudan tutum durumu-

5 Bülent Akbaba, Atatürk ilkeleri ve inkılap tarihi dersinin öğretiminde karşılaşılan sorunlar (Gazi Üniversitesi örneği), *Gazi Akademik Bakış*, 1/2 (2008).

nu yansıtmayan, ters kodlanan ifadelerde ise bu işlemin tersi uygulanmıştır. Böylece ölçekten alınan yüksek puan yüksek tutumu, düşük puan düşük tutumu göstermektedir.

Ölçeğin yapı geçerliğine kanıt bulmak amacıyla açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Açımlayıcı faktör analizi; ortak faktör adı verilen yeni kavramları (değişkenleri) ortaya çıkarma, maddelerin faktör yük değerlerini kullanarak kavramların işlevsel tanımlarını elde etme sürecini tanımlamaktadır.⁶ Faktör analizi, yapı geçerliğini incelemede en güçlü yöntem olup, aynı niteliği ölçen değişkenleri bir araya toplayarak ölçmenin çok daha az sayıda faktörle yapılmasına olanak verir.⁷ Açımlayıcı faktör analizi kapsamında faktörlerin ilişkili olduğu düşünüldüğünden eğik döndürme yapılarak Temel Bileşenler Analizi (Principle Component Analysis) uygulanmıştır. Yapılan açımlayıcı faktör analizi sonucunda 37 maddeden oluşan dört boyutlu bir ölçek elde edilmiştir. Boyutlar sırasıyla, Milli Değerler; Atatürk İlkeleri ve İnkılapları; İdeolojik Temel; Dersin İşlenişi olarak adlandırılmıştır. Ölçekte üç madde haricinde maddelerin tümü 0.45 ve daha yüksek faktör yük değerine sahip iken söz konusu üç maddenin faktör yük değerlerinin de 0.30 ile 0.45 arasında değer aldığı görülmektedir. Faktör yük değerinin, 0.45 ya da üzerinde olması madde seçimi için iyi bir ölçüt olarak kabul edilir ancak uygulamada az sayıda madde için bu sınır değer 0.30'a kadar indirilebilir. Dört faktörün açıkladığı toplam varyans %55,7'dir. Ölçeğin güvenilirliği Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı hesaplanarak belirlenmiştir. Her bir boyuta ilişkin hesaplanan güvenilirlik katsayıları sırasıyla 0.925; 0,901; 0.815; 0.869 bulunmuş olup ölçeğin tümü için güvenilirlik katsayısı.953 olarak hesaplanmıştır. Psikolojik bir test için hesaplanan güvenilirlik katsayısının 0.70 ve üzerinde olması test puanlarının güvenilirliği için genel olarak yeterli görülmektedir.⁸

İlgili araştırmada, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Dersine Yönelik Tutum Ölçeği 'ne ek olarak öğrencilerin demografik bilgileri; dersi yürüten öğretim elemanı ve dersin içeriğine yönelik öğrenci görüşleri; dersin işlenişi bağlamında derste kullanılan yöntem ve uygulamalara; araç, gereç ve materyal kullanımına ilişkin öğrenci görüş ve önerileri alınmıştır.

6 Şener Büyüköztürk, vd., *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Pegem Akademi Yay., Ankara 2012.

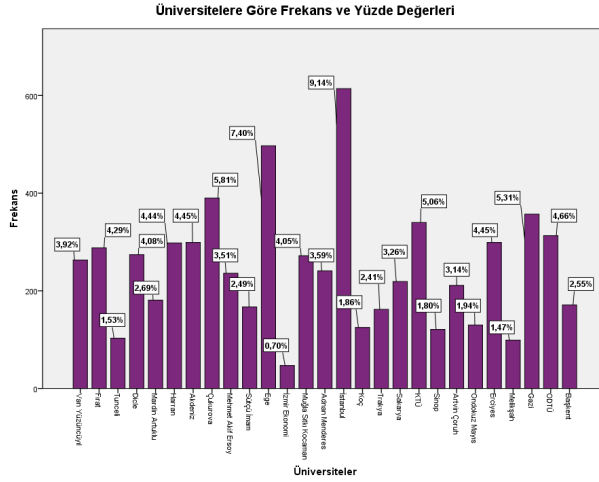
7 B. G. Tabachnick, Linda S. Fidell, *Using Multivariate Statistics*, "PD A comment from the viewpoint of time series analysis Journal of Psychophysiology", 3 (1989), 46-48.

8 Şener Büyüköztürk, vd., *age.*

Çalışma Grubu

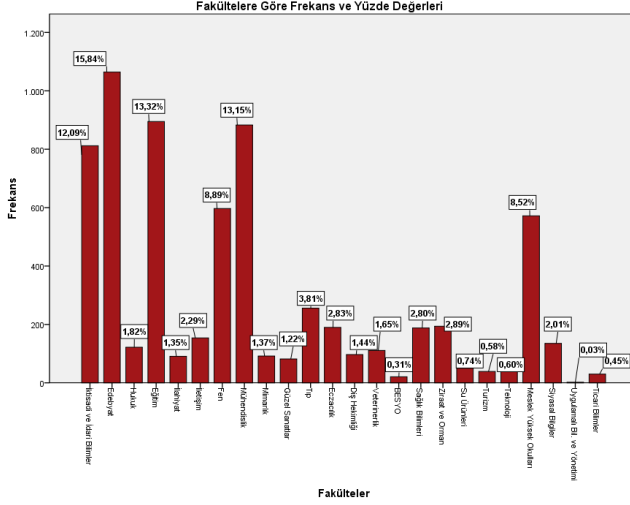
Öğrencilerin Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Dersine yönelik tutumlarını, dersi yürüten öğretim elemanı ve dersin içeriğine ilişkin görüşlerini, derste kullanılan yöntem ve uygulamalara; araç, gereç ve materyal kullanımına ilişkin görüş ve önerilerini belirlemek amacıyla yapılan çalışmanın örneklemini, Türkiye'nin farklı bölgelerindeki 27 üniversiteden katılan 6717 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır.

Şekil 3. Katılımcıların üniversitelere göre dağılımı

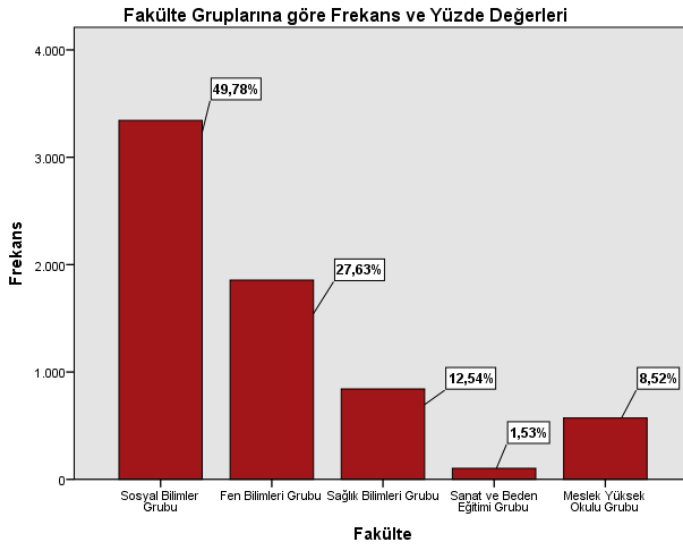
Şekil 3. incelendiğinde katılımın en fazla olduğu üniversitenin İstanbul Üniversitesi, en düşük olduğu üniversitenin ise İzmir Ekonomi Üniversitesi olduğu görülmektedir. Katılımcıların fakülterlere göre dağılımı ise Şekil 4'de yer almaktadır.

Şekil 4. Katılımcıların fakülterle göre dağılımı

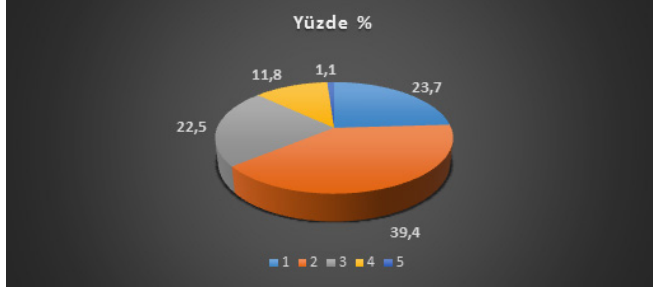
Şekil 4. incelendiğinde en fazla katılımın olduğu fakültenin Edebiyat Fakültesi , en düşük katılımın olduğu fakültenin ise Uygulamalı Bilimler ve Yönetimi Fakültesi olduğu görülmektedir. Fakülte grupları açısından değerlendirildiğinde ise katılımcıların dağılımı şu şekilde gerçekleşmiştir.

Şekil 5. Katılımcıların fakülte gruplarına göre dağılımı

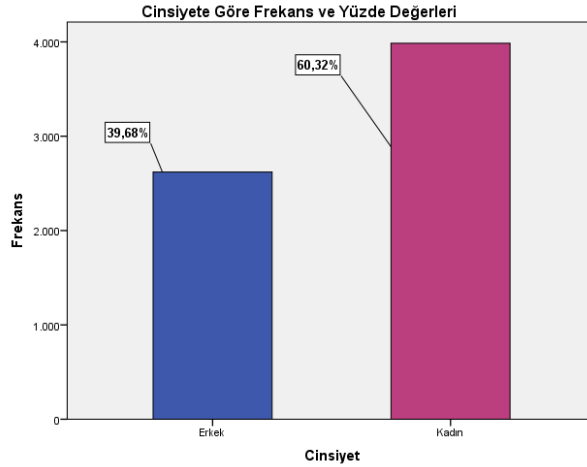
Şekil 5. incelendiğinde en fazla katılımın olduğu fakülte grubunun Sosyal Bilimler Grubu; en düşük katılımın olduğu fakülte grubunun ise Sanat ve Beden Eğitimi Grubu'nda olduğu görülmektedir.

Şekil 6. Öğrencilerin okudukları sınıflara göre dağılımı

Şekil 6. incelendiğinde katılımın en fazla olduğu sınıf düzeyinin İkinci sınıf; en düşük olduğu sınıf düzeyinin ise beşinci sınıf olduğu görülmektedir. Katılımcıların cinsiyete göre dağılımı ise Şekil 7'de yer almaktadır.

Şekil 7. Katılımcıların cinsiyete göre dağılımı

Şekil 7. incelendiğinde Kadın katılımcı oranının iken erkek katılımcıların oranının olduğu görülmektedir.

Veri Analizi

Bu araştırmada Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Dersine Yönelik Tutum Ölçeğinden alınan puanların üniversite, fakülte, sınıf, cinsiyet, mezun olunan lise türü değişkenleri açısından karşılaştırılması t-testi, ve tek yönlü varyans analizi ile yapılmıştır. Çalışmada verilerin analizi için IBM SPSS Statistics v.21 programı kullanılmıştır. Veri toplama aracının tepki kategorileri “katılma” “katılmama” ve “kararsız olma” şeklinde ele alınıp öğrenci görüşleri üç kategoride incelenmiştir.

Dersi yürüten öğretim elemanı ve dersin içeriğine ilişkin öğrenci görüşleri “katılma” “katılmama” ve “kararsız olma” şeklinde ele alınıp üç kategoride incelenmiştir. Derste kullanılan yöntem ve uygulamalara; araç, gereç ve materyal kullanımına ilişkin öğrenci görüşleri ve önerileri 5 kategori halinde incelenmiş olup her bir madde için ayrı ayrı betimsel istatistikler (frekans, %, ortalama) verilmiştir.

Kayıp veriler sadece Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Dersine Yönelik Tutum Ölçeği için dikkate alınmıştır. Kayıp veri seti normal dağılım gösterdiğinden veri atama Beklenti Maksimizasyonu Algoritması (EM) ile yapılmıştır. EM algoritması, kayıp veri problemlerini çözmek için maksimum olasılık tahminlerini yapan tekrarlı bir algoritmadır. EM Algoritmasının her tekrarı iki adımda gerçekleşir. Bu adımlar, bekleneni bulma (E-Adımı) ve maksimizasyon (M Adımı) olarak adlandırılır⁹. E-adımında gözlenen verilerin parametrelerine ait kestirimler kullanılarak bilinmeyen (kayıp) veri ile ilgili en iyi olasılıklar tahmin edilirken, M-Adımında ise tahmin edilen kayıp veri yerine konulup bütün veri üzerinden maksimum olabilirlik hesaplanarak parametrelerin yeni kestirimleri elde edilir¹⁰.

9 Arzu Baygöl, *Kayıp Veri Analizinde Sıklıkla Kullanılan Etkin Yöntemlerin Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul 2007, s. 35.

10 Lorenzo Bruzzone, D. Fernandez Prieto, “An adaptive semiparametric and context-based approach to unsupervised change detection in multitemporal remote-sensing images”, *IEEE Transactions on image processing*, 11/4 (2002), s. 452-466.

Sonuç

Araştırmadan elde edilen bulgulardan hareketle derse yönelik tutumlar incelendiğinde öğrencilerin genel olarak derse yönelik olumlu tutuma sahip oldukları görülmektedir. Öyle ki; öğrenci algılarının en yüksek gerçekleştiği maddeler incelendiğinde, öğrencilerin, dersin herkes tarafından öğrenilmesi gerektiğini düşündükleri görülmektedir. Öğrencilerin en düşük düzeyde katıldıkları ise “benim için hiçbir anlam taşımadığı için dersi umursamam” maddesi olmuştur. Bu da olumlu bir sonuç olarak değerlendirilmiş olup, son yıllarda bu dersin kaldırılmasını düşünenlere verilebilecek bir cevap olarak görülmektedir. Bunun yanında öğrenci tutumlarının özellikle “milli değerler” boyutunda yüksek düzeyde gerçekleştiği görülmektedir. Bu bulgudan hareketle öğrencilere dersi sevdiren şeyin temelde dersin içeriğinde yer alan “milli öğeler” olgusu olduğu düşünülmektedir.

Araştırma bulgularından hareketle elde edilen sonuçlar açısından dikkat çekici bir diğer nokta ise, öğrencilerin derse yönelik tutumları okudukları üniversiteler açısından ele alındığında, özellikle özel üniversitelerde okuyan öğrencilerin devlet üniversitelerinde okuyan öğrencilere oranla tutum puanlarının daha yüksek olduğu sonucudur. Bu araştırma kapsamında Başkent Üniversitesi öğrencilerinin derse yönelik en yüksek tutuma sahip öğrenciler olduğunu söylemek mümkündür. . Özel üniversiteler açısından Yalnızca Melikşah Üniversitesi’nde istisnai bir durumun (düşük tutum düzeyi) gerçekleştiği görülmüştür. Bu sonuç, çok ilgi çekici olup, 15 Temmuz darbe teşebbüs sonrasında, adı geçen üniversite kapatılmıştır. Diğer özel üniversite öğrencilerinin algılarının genel itibarıyla yüksek düzeyde gerçekleştiği görülmüştür. Araştırmanın ortaya koyduğu sonuçlardan birisi de, derse yönelik tutum puanlarında üniversitelerin konumlandığı bölgeler açısından bir farklılığın oluştuğunun gözlenmiş olmasıdır. Şöyle ki; derse yönelik tutumların en düşük gerçekleştiği üniversiteler, Doğu ve Güneydoğu Anadolu’da yer alan (Dicle Üniversitesi, Mardin Artuklu Üniversitesi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Harran Üniversitesi, Tunceli Üniversitesi) olmuştur. Bu bölgelerde yaklaşık olarak son 30 yılda yapılmakta olan bölücü, ideolojik kampanyaların kısmen de olsa öğrenciler üzerinde derse ilişkin olumsuz yönde etkili olduğunu söylemek mümkündür. Aynı şekilde bu dersin tamamen kaldırılmasını istiyorum maddesine gelen cevapların yeterince etkili olmadığından hareketle, Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin varlığı ve dirliğinin adı geçen bölgede yeniden tesisi anlamında olumlu bir sonuç olarak değerlendirilmiştir.

Tutum puanlarının en yüksek gerçekleştiği üniversiteler özellikle Batı Anadolu Bölgesinde yer alan (Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, İzmir Ekonomi Üniversitesi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi) olarak tespit edildiği görülmektedir. Bu üniversitelerin, genel olarak bütün Türkiye genelinden öğrenci aldığı gözlemlenmekte olup, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'dan gelen öğrenci sayısının da oldukça yüksek olduğu düşünülmektedir. Derse ilişkin olumsuz tutumun Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da bulunan üniversitelerde yüksek çıkması, öğrenci kaynağının ağırlıklı olarak yine bu bölgelerden gelen öğrencilerle karşılanması ile ilişkilendirilirken, demografik olarak aynı bölgelerden gelen çok fazla sayıda öğrencinin bulunduğu Batı Anadolu Üniversitelerinde tersine olarak olumlu bir sonucun çıkması ciddi olarak analiz edilmesi gereken bir durum olarak görülmüştür. Şöyle ki; olumsuz düşüncüyü besleyen siyasi şartların ortadan kalması halinde derse ilişkin tutumda ciddi değişiklikler olabileceği varsayılmaktadır. Yani, öğrencinin bulunduğu bölgelerdeki toplumsal ve politik vb. görüş ve inançların, dersle ilgili olumsuz tutum ile yakından ilgili olduğu, ama aynı demografik yapıdan gelen öğrenci, bu bölge dışındaki üniversitelerde eğitim almaya başladığında derse ilişkin tutum ve düşüncelerinde ciddi değişiklikler olduğu görülmektedir. Yani, öğrenciyi etkileyen olumsuz şartlar, siyasi ve ideolojik akımlardan kaldırıldığında, olumsuz tutum ve inanışların değişebileceğini söylemek mümkündür.

Derse yönelik tutum puanlarının, öğrencilerin okudukları fakülte bazında değerlendirilmesi sonucunda, özellikle ilahiyat fakültesinde okuyan öğrencilerin derse yönelik tutumlarının diğer tüm fakültelere göre daha düşük gerçekleştiği görülmektedir. Öğrenim görülen fakültenin müfredatı ile dersin içeriği arasında herhangi bir uyumsuzluğun söz konusu olmamasına rağmen böyle bir sonucun ortaya çıkması düşündürücüdür. Yakın tarihe ait, çoğu temelsiz siyasi ve ideolojik bazı tartışma ve iddiaların, ilahiyat fakültesi öğrenci algılarında böyle bir sonucun oluşmasına neden olduğu düşünülmektedir. Sonuçlar, öğrencilerin öğrenim gördükleri alan açısından incelendiğinde; sosyal bilimler alanında öğrenim gören öğrencilerin dersle ilgili en düşük tutuma sahip olmaları dikkat çekici bir durum olarak değerlendirilmiştir. Buna karşılık en yüksek tutuma sahip öğrencilerin, fen bilimleri alanından geldikleri görülmektedir. Yapılan bu çalışma dâhilinde, sosyal bilimler alanında öğrenim gören öğrencilerin bu düşük algı düzeylerinin, dersin içeriğinden, dersin sorumlu hocası ve dersin işleniş şekline kaynaklandığını söylemek mümkündür. Çünkü sosyal bilimler öğrencilerinin öğrenim süreleri boyunca, aynı içerikle Atatürk İlke ve İnkılapları dersi, tekrar

tekrar karşlarına getirilmektedir. Sürekli tekrar ve tematik vurgular sonucu da derse yönelik tutumlarının olumsuz yönde etkilendiği düşünülmektedir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre; genel olarak sağlık grubunda öğrenim gören ve fen bilimleri alanında öğrenim gören öğrencilerin derse yönelik tutumlar açısından benzer algılara sahip oldukları görülmektedir. Derse yönelik tutumlar açısından “dersin işlenişi” ve “ideolojik temel” boyutunda sosyal bilimler alanı öğrencileri ile MYO öğrencilerinin benzer algılara sahip olduğu gözlenmiştir. Sosyal bilimler ve MYO öğrencilerinden farklı olarak fen ve sağlık grubundaki öğrenciler, dersin işlenişine yönelik daha olumlu tutumlara sahip iken, ideoloji aktarıma konusunda sosyal bilimler, MYO öğrencilerine nazaran daha olumlu algılara sahiptirler. Derse yönelik tutumlar açısından “milli değerler” boyutuyla ilgili algılar açısından sağlık bilimleri öğrencilerin algılarının diğerlerine göre daha yüksek olduğu sonucunun ortaya çıktığı görülmektedir

Bu tespitlerin yanı sıra tutum puanları 2.sınıflarda en yüksek iken, 3.sınıflarda bu durumun en düşük olduğu görülmektedir. Birçok bölümde dersin henüz alınmış olması ve bazılarında halen alınıyor olmasının bu sonucun çıkmasında etkili olduğu ve ayrıca bitmesini müteakiben derse yönelik tutumun da düştüğü düşünülmektedir. Kız öğrencilerin tutum puanlarının erkek öğrencilerden yüksek olduğu araştırmada ortaya çıkan sonuçlardan bir diğeri olup, bu durumun da dersin devam ettirilmesi açısından yeniden değerlendirilmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir

Araştırma sürecinde elde edilen bulgulardan hareketle öğrencilerin, öğretim elemanları konusunda genel itibariyle daha olumlu algılara sahip oldukları ifade edilebilir. Özellikle öğrenciler tarafından iletişim&işleyiş boyutu öğretim elemanın en güçlü olduğu noktalardan biri olarak belirtilmiştir. Bu noktada öğrenciler, öğretim elemanlarının en güçlü yanlarının Türkçeyi açık anlaşılır ve etkili kullanma yeteneklerine sahip olmaları ve yeterli genel kültüre sahip olmaları olarak ifade etmişlerdir. Bunun yanında, öğretim elemanının dersi tekdüze ve sıkıcı işlemesi, öğrencilerin olumsuz düşünceleri açısından ifade edilen durumlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Öğrencilerin öğretim elemanı algılarının, öğrenim görülen üniversiteler açısından değerlendirilmesi sonucunda ise özellikle derse yönelik tutumlarla öğretim elemanı algıları arasında bir benzerliğin varlığı göze çarpmaktadır. Yine Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde öğrenim gören üniversite öğrencilerinin öğretim elemanına yönelik algılarının daha olumsuz yönde gerçekleştiği, Batı Anadolu Bölgesi’nde yer alan üniversitelerde öğrenim gö-

ren öğrencilerin öğretim elemanı algılarının ise en yüksek düzeyde gerçekleştiği görülmektedir. Öğrencilerin öğrenim gördükleri fakülteler açısından da öğretim elemanı algılarının derse yönelik tutumlarla paralellik gösterdiği görülmektedir. İlahiyat Fakültesi ve Siyasal Bilimler öğrencilerinin öğretim elemanı algıları en düşük düzeyde gerçekleşmiştir. Yine tutumlarla benzer olarak fakülte grupları açısından da fen bilimleri öğrencilerinin öğretim elemanı algıları sosyal bilimler öğrencilerinden daha yüksek düzeyde gerçekleştiği sonucuna ulaşılmaktadır. Buradan hareketle, dersin öğretim elemanına yönelik görüşlerin, derse yönelik tutumlardan etkilendiği sonucuna ulaşmak mümkündür. Öğrencilerin dersin öğretim elemanlarına yönelik algılarının sınıf düzeyine göre değerlendirilmesi sonucunda da yine tutum puanlarıyla benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Ancak araştırmadan elde edilen bulgulara göre; 3. ve 5. sınıfların öğretim elemanı algılarının daha olumsuz, 1. ve 2. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin öğretim elemanı algılarının daha olumlu gerçekleşmesinden hareketle, dersin (ders genel itibariyle üniversitelerde 1 ve 2. sınıfta okutuluyor) etkili olduğu düşünülmektedir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, öğrenci algılarının en olumlu gerçekleştiği boyutun, dersin diğer alanlar ve güncel olaylarla ilişkilendirilmesine dayalı boyutta gerçekleştiği ifade edilebilir. İçerik konusunda öğrencilerin en az katılım gösterdikleri boyutun ise dersin yalnızca Atatürk İlkeleri ve İnkılaplar boyutunda gerçekleştirilmesine yönelik algılarda ortaya çıktığı görülmektedir. Öğrenciler, dersin içeriğinin, güncel olaylarla ilişkilendirilerek zenginleştirilmesi gerektiğini belirtirken, Atatürk'ün hayatı ve duygularına ilişkin konulara daha az yer verilmesi konusunda birbirleriyle benzer algıya sahip oldukları görülmüştür. İçeriği konusunda öğrencilerin genel itibariyle, ders kapsamının diğer alanlar ve güncel olaylarla ilişkilendirilerek, milli değerler çerçevesinde genişletilmesine yönelik bir algıya sahip oldukları söylenebilir.

Dersin içeriğinin milli değerler temelinde ele alınması hususunda öğrenci algılarının en yüksek olduğu üniversiteler Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi ve Koç Üniversitesi olarak tespit edilmiştir. Dersin içeriğinin milli değerler temelinde ele alınmasına yönelik en düşük algıların Mardin Artuklu Üniversitesi, Harran Üniversitesi, Dicle Üniversitesi, Tunceli Üniversitesi'nde gerçekleştiği sonucuna ulaşılmış olup, tutum ölçeği ile benzer sonuçlar çıkmıştır. Atatürk İlkeleri ve İnkılaplar Temelinde bir ders içeriği konusunda da benzer algılar söz konusudur.

Öğrenim görülen fakülteler boyutunda ele alındığında ise dersin Atatürk İlkeleri ve İnkılaplar temelinde ele alınması noktasında en düşük algıların İlahiyat Fakültesi öğrencilerinde gerçekleştiği görülmektedir. Yine bu kapsamda, içerik konusunda algılar, Ticari Bilimler Fakültesinde en yüksek düzeyde çıkmıştır. Ticari Bilimler fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin tutum puanlarının da yüksek olmasından hareketle, dersin içeriğinin Atatürk İlkeleri ve İnkılaplar temelinde ele alınmasını ifade eden öğrencilerin, derse ilişkin tutumlarının da yüksek olduğunu ifade etmek mümkündür.

Dersin diğer alanlarla ve güncel olaylarla ilişkilendirilmesi konusunda algıların en yüksek çıktığı fakültelerin Hukuk Fakülteleri olduğu görülmektedir. Öğrenim gördükleri alan itibarıyla bu bilgiye en fazla ihtiyaç duyan gruplardan biri olduğu düşünülen bu fakülte öğrencilerinin, içeriğin günlük hayatın hukuki boyutuyla ilişkilendirilerek aktarılması noktasında bir algının oluşmasında etkili olabileceği düşünülmektedir. Örneğin Misakı Milli sınırlarının çizilmesinin hukuksal altı yapısı verilerek bu konunun işlenmesi, çok daha mantıklı bir temel oluşturulmasına zemin hazırlayacaktır diye düşünülmektedir. BESYO öğrencileri ve Turizm Fakülteleri öğrencileri için ise dersin içeriğinde Milli Değerlere yer verilmesi konusu diğer fakültelere göre daha ağır basmaktadır. Dersin içeriğinde milli değerlerin yer alması konusuna en az önem veren fakültelerin ise Mimarlık Fakülteleri olduğu görülmüştür.

Fakülte grupları açısından araştırmada elde edilen sonuçlara göre; sosyal bilimler alanında öğrenim gören öğrenciler için bu dersin Atatürk İlkeleri ve İnkılaplar temelinde gerçekleştirilmesi fen ve sağlık bilimleri alanlarından öğrenim gören öğrencilere göre daha az önem taşımaktadır. Ancak sosyal bilimler alanında öğrenim gören öğrencilerin dersin diğer disiplinler ve güncel olaylara ilişkilendirilerek verilmesine daha fazla önem verdiklerini görülmektedir. Yani bu durum doğrudan doğruya dersin işleniş biçim ve ders kitaplarının kazanımları ve müfredat programları ile ilgili olup, dersin amacına dönük değildir.

Dersin içeriği konusunda cinsiyet açısından kız öğrencilerin hem Atatürk İlkeleri ve İnkılaplar temelinde bir öğretime ve hem de milli değerlere yer verilmesine erkek öğrencilere göre daha fazla önem verdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu da şaşırtıcı olmayıp, genellikle kız öğrenciler geleneksel değer algısında erkeklere nazaran daha gelenekselci olabilmektedir.

Dersin işlenişi konusunda ise öğrencilere göre öğretim elemanı dersi sıklıkla düz anlatım yöntemine dayalı olarak işlemektedir. Bunun yanında öğrencilerin dersin diğer disiplinler ve güncel olaylarla ilişkilendirilerek aktarılmasına önem vermesine rağmen öğretim elemanının nadiren geçmiş-bugün-gelecek bağlamında dersin öğretimini gerçekleştirdiği sonucuna ulaşılmaktadır. Yani bu çalışmaya göre: öğrenciler dersin her zaman geçmiş-bugün-gelecek bağlamında ya da bir diğer ifade ile dün, bugün ve yarın kapsamında ele alınması gerektiğini ifade etmektedirler. Öğrencilerin, öğretim elemanlarının sıklıkla kullandığı düz anlatım yöntemine ise nadiren yer verilmesi gerektiği yönünde bir algıya sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca rol oynama ve dramatizasyon ile öğrenci sunumlarına dayalı bir öğretim sürecine de nadiren yer verilmesi gerektiğine inanmaktadırlar.

Dersin işlenişi ile ilgili olarak genel anlamda sosyal bilimler alanında öğrenim gören öğrencilerin, öğretimin çoklu yollarla (soru-cevap, tartışma, drama, rol oynama, gezi, proje vb.) gerçekleştirilmesi konusuna diğer fakülte gruplarındaki öğrencilere göre daha fazla önem vermekte oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Hali hazırdaki mevcut durum dahilinde; öğrencilere göre, dersin öğretimi sürecinde projeksiyon öğretim aracı olarak nispeten daha yoğun kullanılmaktadır. Bunun yanında öğretmen ders notları da yine nispeten daha çok kullanılan araçlar arasındadır. Nispeten bir takım araç-gereçlerin diğerlerine oranla daha yoğun kullanıldığı sonucu ortaya çıksa da, öğretim sürecinde öğretim elemanlarının araç-gereçlere nadiren yer verdiği sonucu ortaya çıkmaktadır. Öğretim elemanlarının öğretim sürecinde akıllı tahtalara ve gerçek nesnelere (gerçek tarihi eserler vb.) neredeyse hiç yer vermedikleri sonucu ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla araştırmadan elde edilen sonuçlara göre öğretim elemanlarının öğretim süreçlerinde araştırmaya konu olan araç-gereçlerin hiçbirisine önemli düzeyde yer vermediklerini söylemek mümkündür. Ancak, öğrenciler araştırmaya konu olan araç-gereçlerin birçoğunun öğretim sürecinde sıklıkla yer alması gerektiğini düşünmektedirler. Özellikle görsel materyallerin öğretim sürecinde her zaman yer alması gerektiğine inanmaktadırlar. Dersin işlenişi boyutuyla paralel olarak dersin öğretiminde kullanılması gereken araç gereçler konusunda da özellikle sosyal bilimler grubunda öğrenim gören öğrencilerin öğretim sürecinde çeşitli araç-gereçlere yer verilmesine önem verdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Sonuç olarak bu çalışmaya göre, bu ders devam ettirilmeli ancak işlevsel olmalıdır diyebilmek mümkündür. Yani bu ders dün bugün yarın kapsamında işlenmeli, ders kitapları bu doğrultuda hazırlanmalıdır. Öğrencilerin büyük çoğunluğunun talep etmiş olduğu üzere birinci el kaynaklara daha sık verilmelidir. Ayrıca, dersin içeriği ve hedefleri, işlendiği sınıflar, kullanılan yöntem ve teknikler gözden geçirilmeli, ders sorumlusu olan hocalarla ilgili ciddi ilkeler belirlenmelidir. Tasada kıvançta ortak olan, aynı gelecek ideallerinden beslenen vatandaş oluşumunda bu dersin ne denli önemli olduğu, bu çalışmanın ortaya koyduğu bir diğer önemli sonuçtur.

KAYNAKLAR

Akbaba, Bülent, “Atatürk ilkeleri ve inkılap tarihi dersinin öğretiminde karşılaşılan sorunlar (Gazi Üniversitesi örneği)”, *Gazi Akademik Bakış*, 1/2 (2008).

Aksoy, İ., “T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi konularının yükseköğretimde öğretimi içinde Y. Doğaner”, *Türk Eğitim Sisteminde Atatürkçülük ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Öğretimi*, 2006, s. 63-71.

Büyüköztürk, Şener, vd., *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Pegem Akademi Yay., Ankara 2012.

Cihan, Erol, “Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Dersleri Hakkında Rapor”, *I. Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Semineri*, Ondokuzmayıs Üniversitesi Basımevi, Samsun 1985.

Doğaner, Yasemin, “Yüksek Öğretimde Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Dersi Öğretiminde Karşılaşılan Problemler ve Yeni Yaklaşımlar-Hacettepe Üniversitesi Örneği”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 21/62 (2005), s. 589-611.

Özüçetin, Yaşar-Nadar, Senem, “Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Dersinin Üniversiteler Düzeyinde Okutulmaya Başlanması ve Gelinek Süreç”, *The Journal of International Social Research*, 3/11 (2010), s. 474.

Tabachnick, B. G., Fidell, Linda S., Using *Multivariate Statistics*, “PD A comment from the viewpoint of time series analysis *Journal of Psychophysiology*”, 3 (1989), 46-48.